

La crònica literària de la setmana

Les comes boniques del Josep Pla

SUPERGLÚ

Llúcia Ramis
Barcelona

Diuen que, quan va conèixer Montserrat Roig, Josep Pla li va preguntar per què, amb unes comes tan boniques, es dedicava a escriure. I d'alguna manera és com si aquell comentari hagués transcendit l'autor per encarnar-se en el guardó que porta el seu nom, i que aquesta nit fa mig segle. En cinquanta edicions, només l'han rebut nou dones. De moment tenc el dubtós honor d'haver estat la darrera. Va ser el 2010. I em permetran l'egotrip perquè la novel·la es titulava precisament *Egosurfing*. Llavors ja feia vuit anys que no el rebia cap autora; ho havia fet Eva Piquer en la 35a edició, amb *Una victòria diferent*, una història sobre el fet que la intel·ligència no dona la felicitat, sinó més ben aviat el contrari.

A la mateixa cerimònia, a l'hotel Palace –per a alguns sempre serà el Ritz–, també es lliura el premi Nadal. A diferència del Pla, pocs recorden que es va fundar en homenatge a Eugenio Nadal Gaya, redactor en cap de la revista *Destino*, que morí el 1944, amb 27 anys. Sí que sabem, en canvi, qui va guanyar la primera edició i amb quina obra: va ser *Nada*, de Carmen Laforet. Ella seria una de les quinze autores que el tenen, entre les quals també hi ha Carmen Martín Gaité, Lucía Etxebarria o Clara Sánchez. Quinze guanyadores en 73 edicions. Mirant la llista, crida l'atenció que passassin vint-i-una obres escrites per homes entre *Primera memoria*, d'Ana María Matute (1959), i *Cantiga de agüero*, de Carmen Gómez Ojea (1981), així com dotze més fins que el va rebre Rosa Regàs el 1994 per *Azul*. Després la cosa canvia, i aquesta darrera dècada hi ha hagut cinc premiades. La meitat.

Què passa amb les dones en llengua catalana? És que participen menys als premis literaris? Escriuen pitjor? El jurat desestima els seus manuscrits perquè són massa "femenins"? Hi ha un prejudici, o el prejudici es crea a partir d'aquestes dades? Alguns deuen pensar que, com que es

JOSE MARIA ALGUERSUARI

DAVID AIROB

ARKIU

presenten amb pseudònim, ningú no sap el seu gènere, i per tant això no es valora. Però la veu triada del narrador o narradora, una primera persona, el tema, poden donar lloc a pistes o equívocs. I una observació: quan se li

Només 13 dones han guanyat el premi Josep Pla en les seves cinquanta edicions, i 15 en les 73 del Nadal

pregunta a una escriptora quins són els seus referents, sempre destacarà qualque autor. En canvi, ells rarament esmentaran una autora. En part és perquè la pregunta està mal formulada. La qüestió hauria de ser: quines obres t'han influït més? Tot i així, caldria veure si els homes recorden la d'alguna dona.

Si feim una ullada als catàlegs editorials o passejam per les llibreries, actualment la diferència quantitativa entre escriptores i escriptors no salta a la vista. De fet, les noves veus més potents pertanyen en bona part a dones.

Els malpensats ho atribuiran a una estratègia comercial, perquè l'empoderament està de moda. Però quan no hi ha hagut intenció, en el món editorial? I això implica que la qualitat sigui menor? És a dir: en els casos en què un home publica un mal llibre, ho atribuïm al fet que sigui home? El qüestionam per això? Mai.

Així, crida especialment l'atenció que, quan sembla que hi ha certa igualtat en la producció literària, la femenina, en comparació, es reconegui poc. A la bretxa salarial hi hem d'afegir,

doncs, la del reconeixement. Potser en altres temps això era comprensible. Ara ja no. Què passarà aquesta nit?

La primera guanyadora del Josep Pla va ser Teresa Pàmies el 1970. Se celebrava la tercera edició del premi. Ho va ser amb *Testament a Praga*, que va tenir un fort impacte quan es va publicar. La seguiria Maria Àngels Anglada amb la seva primera novel·la, *Les Closes*. Tot i que havia escrit poesia, es donaria a conèixer amb aquest llibre, ubicat a l'Empordà els últims dies del regnat d'Isabel II. Olga Xirinacs –que fins al 2006 va ser l'única dona Mestra en Gai Saber pels Jocs Florals de Barcelona, després Mercè Rodoreda– l'obtingué el 1982 amb *Interior amb difunts*. Després arribarien

Teresa Pàmies

Va ser la primera dona que va guanyar el premi Josep Pla el 1970 amb l'obra *Testament a Praga*, un diàleg per carta amb el seu pare des de l'exili

Carme Riera

Va ser la guanyadora del Pla el 1994 amb *Dins el darrer blau*. L'escriptora (esquerra) es va donar a conèixer amb *Te deix, amor, la mar com a penyora*, el 1975

Carmen Laforet

L'escriptora nascuda a Barcelona va guanyar el primer premi Nadal amb *Nada*, que es va publicar el 1945, quan ella tenia tan sols 24 anys

Maria Mercè Roca amb *El present que m'acull* (1986), Carme Riera amb *Dins el darrer blau* (1994) i, l'any següent, Isabel Olesti amb *Dibuix de dona amb ocells blancs*. Empar Moliner el va rebre el 2000, per *Feli, esthètica*.

No hauria de ser necessari reivindicar-les en exclusiva, i en general defujem les divisions per gènere. M'estim més

les obres que qui les va escriure. Però cal evitar normalitzar un fet que no és normal en absolut. La pàgina #OnSónLesDones assenyala fins a quin punt se silencia l'opinió de les dones als mitjans. Jo sóc una excepció, com també ho som les que vàrem obtenir el Josep Pla. Que la vanitat no ens confongui: això no ens fa excepcionals, simplement confirmam la regla.

Un darrer apunt: aquest article no pretén desmerèixer els premiats. Però sí que vol recordar que som més que unes comes boniques.●

El Teatre Lliure recupera 'Brundibár', l'òpera escrita al gueto de Praga

NÚRIA ESCUR
Barcelona

L'any 1938 el compositor txec Hans Krása va escriure una òpera infantil en dos actes titulada *Brundibár* (El borinot). La va escriure sota el dolor del tancament al gueto jueu de Praga, i ni tan sols va poder assistir a l'estrena –que es va celebrar en secret a l'asil jueu de Praga el 1941– perquè aleshores a ell ja l'havien deportat al camp de con-

centració de Tezerin. Allà va tornar a escriure –i reviure– l'obra, de memòria, perquè no havia pogut emportar-se les partitures.

Tot i que l'òpera tocava críticament el tema de l'opressió, els seus autors van decidir presentar-la amb un intencionat vernís naïf que va fer possible que no la prohibissin. Valors com la tolerància, la pau o els principis morals i l'acceptació de la diferència van aconseguir treure per un breu temps aquella

comunitat –almenys mentre interpretaven la peça– de la seva lètgria i d'unes condicions de vida terribles.

La peça, amb llibret de l'il·lustrador, poeta, diplomàtic i editor de diari txec Adolf Hoffmeister, es va fer paradoxalment famosa i avui es considera un símbol de llibertat. A Tezerin l'educació havia estat anul·lada, de manera que als nens van haver de formar-los clandestinament gràcies a tots els artistes i

músics que van ser destinats allà. Per Terezin hi van passar Viktor Ullmann, Petr Ginz o Pavel Haas, entre d'altres. Tots van morir assassinats a Auschwitz.

Anys després, el 1998, David Albet va voler recuperar aquella òpera infantil que havia estat interpretada 55 vegades per nens internats al camp de concentració de Terezin, entre els anys 1942 i 1944. I amb això rescatar tot el seu contingut reivindicatiu.

Ho va fer amb alumnes de diversos centres públics de Barcelona, i ara, vint anys després, sis d'aquells alumnes, formats a la companyia Els Pirates Teatre, tornen a portar-la a escena amb la mateixa emoció que els va proporcionar aquell cant

universal a la llibertat quan eren tot just uns nens descobrint el món. Serà una funció única i es podrà veure el dia 9 de gener al Teatre Lliure de Montjuïc (20.30 h) gràcies a la col·laboració de Comunitat i Grup Instrumental bcn216 (el director del qual, a més d'instigador del projecte, és David Albet).

Formen el cor solista deu joves cantants del cor SOM-night, i el cor general cent cinquanta alumnes dels instituts 4Cantons i Lluís Vives. Un homenatge als que van veure en aquella òpera de Hans Krása –les seves peces es comparen sovint amb les de Ravel– la possibilitat de tornar la dignitat a uns nens, adolescents i adults que n'havien estat desposseïts.●